

Tento dokument má sloužit výhradně k osobní potřebě oprávněného uživatele a k jeho studijním účelům, je majetkem IPVZ a podléhá autorskému zákonu č. 121/2000 Sb.

Výuka Veřejného zdravotnictví na
2. LF UK

Eva Pýchová, Praha 1994

V současném období realizace nové zdravotní politiky a transformace našeho zdravotnického systému je důležité zařazení nově koncipovaného oboru VEŘEJNÉ ZDRAVOTNICTVÍ do pregraduální výchovy na lékařských fakultách. Současné moderní pojetí veřejného zdravotnictví je těsně spjata s programem WHO "Zdraví pro všechny do roku 2000". Výuka je proto koncipována tak, aby studenti především porozuměli filosofii tohoto programu.

Naším cílem je vypracování takového modelu výuky, který bude akceptovat potřeby absolventů lékařských fakult při vstupu do praxe tak, aby získali základní informace o principech zdravotní politiky v České republice. Výuka vychází ze zkušeností řady našich i zahraničních pracovišť, model výuky byl vypracován ve spolupráci s European Trainin*? Consortium in Public Health. Je koncipován interdisciplinárně s participací pracovníků fakulty (Ústav veřejného zdravotnictví, Ústav preventivního lékařství, Ústav všeobecné vzdělanosti a lékařské etiky, Ústav soudního lékařství, pracoviště epidemiologie) a řady odborníků z praxe ' (Ministerstvo zdravotnictví ČR, Všeobecná zdravotní pojišťovna a resortní zdravotní pojišťovny, Vládní výbor pro zdravotně postižené, ústavy sociální péče, ILF ...).

Předmět Veřejné zdravotnictví je zařazen do výuky v 6.ročníku formou čtyřtýdenního bloku ukončeného státní závěrečnou zkouškou. Převážná část výuky je věnována zdravotnímu stavu naší populace . Studenti jsou seznamováni se základními demografickými daty, důraz je kladen na epidemiologii a prevenci nejzávažnějších onemocnění, na preventivní programy. Dále je výuka zaměřena na určité skupiny obyvatel - zaměřujeme se převážně na rizikové

skupiny dětské populace - děti handicapované, týrané, zneužívané, na rodiny těchto dětí, a to jak z pohledu medicínského, tak sociálního. Další část výuky je zaměřena na znalosti základních právních předpisů, práv a povinností zdravotnických pracovníků . Dotýkáme se i některých aktuálních otázek zdravotnictví (privatizace , řízení zdravotnictví). Studenti jsou též seznamováni se základy lékařské etiky a psychologie.

Důraz je kladen nejen na obsah výuky, ale i na její formy a to především na formy s aktivním podílem studentů (semináře, workshopy, panelové diskuse/ práce studentů ve vybraných zařízeních). Program je koncipován tak. aby byl základem pro postgraduální výuku veřejného zdravotnictví. Jsme si vědomi toho,ze Čtyři týdny výuky pro tak rozsáhlý obor,jakým je veřejné zdravotnictví,nestačí ínapř.ekonomika a řízení jsou probírány značně okrajově).Věříme však,že studenti,kteři o tento obor mají zájem,prohloubí své znalosti studiem postgraduálním.

Proč jsme zařadili do výuky VZ výuku sociální pediatrie.

WHO definuje veřejné zdravotnictví jako vědu a umění zabývající se prevencí nemocí, prodlužováním života a posilováním zdraví prostřednictvím organizovaného úsilí společnosti.

Vypracovala komplexní program péče o zdraví "Zdraví pro všechny do roku 2000". v roce 1991 byly schváleny regionální cíle a postup jak jich dosáhnout. Prvních 12 cílů představuje základní zdravotní požadavky - mezi ně patří kromě rovnosti ve zdraví (cíl 1) a kvality života (cíl 2) též lepší možnosti pro tělesné či duševně postižené občany (cíl 3), snížení chronické nemocnosti (cíl 4), zdraví dětí a mládeže (cíl 7), zdraví (cíl 8), snížení úrazovosti (cíl 11), snížení duševních poruch (cíl 12). Těchto cílů je možno dosáhnout především zkvalitněním způsobu života, životního a společenského prostředí a důraznějším preventivním zaměřením zdravotní péče. Efekt bude tím větší čím mladší bude populace na kterou se zaměříme. Základem je proto kvalitní péče o dítě.

Protože zdravotní stav a vývoj dítěte je ovlivňován množstvím faktorů bio-psycho-sociálních, péče o dítě se dostává do úzkého kontaktu nejen s obory biologickými, ale stále častěji i s obory společenskými.

Nedílnou součástí péče o dítě je kromě pediatrie klinické a preventivní též pediatrie sociální - obor, který se zabývá společenskými faktory zdraví a nemoci dítěte a jeho vývoje. Chrání a prosazuje zájmy a prospěch dítěte a jeho práva v souladu s Úmluvou o právech dítěte.

2.

Vztahy mezi dítětem a jeho prostředím

(společnost, nejbližší okolí, učitelé, vrstevníci, rodina, vlivy biologické, ekologické, ekonomické, sociální...)

- zdravotní stav dítěte a jeho ukazatele
- biologické potřeby dítěte
- psychické potřeby dítěte
- faktory ovlivňující vývoj dítěte - prenatální
  - perinatální
  - postnatální
- socializace dítěte
- školní zralost
- preventivní prohlídky
- výchovné vzdělávací zařízení
- požadavky na výchovný režim
- zásady racionální výživy v jednotlivých věkových obdobích
- stravovací a pitný režim
- volný čas dětí
- duševní hygiena
- zdravotní výchova (rodinná a sexuální výchova, plánované rodičovství, kouření, alkohol, drogy, .)

Zaměřujeme se především na znalosti, které budou absolventi potřebovat ve své praxi. Prioritou je preventivní péče a podpora a výchova ke zdraví. Chceme, aby studenti porozuměli

filosofii programu "Zdraví pro všechny do roku 2000" a dalších programů (Zdravá škola, zdravá rodina ...). Na programu "Zdravá Dubeč" si studenti mohou ověřit možnosti a úskalí podobných projektů. Studenty také seznamujeme s epidemiologickými studiemi, jejichž cílem je postihnout biologické, psychické a sociální faktory i faktory životního prostředí, které ovlivňují zdraví a vývoj dítěte v nejrůznějším věku (ELSPAC , "Brněnská studie" studie rizikových novorozenců) Využíváme také videoprogramy Národního centra podpory zdraví i videoprogramy zahraniční.

3.

Potřeby, požadavky a práva dítěte ve společnosti

- celospolečenská péče o dítě a její formy
- zdravotní politika
- sociální politika
- populační politika
- sociální zabezpečení
- státní orgány a instituce, občanská sdružení a nevládní
- organizace podílející se na péči o rodinu a dítě
- Charta práv dítěte

- legislativa -zákoník práce
  - občansko-právní zákoník
  - trestní zákoník
  - zákon o rodině
  - zákony sociálního zabezpečení
- právní problematika:forensní medicína
- etické problémy (umírání,euthanasie,interupce,inseminace)

Komplexní péče o dítě a jeho rodinu zahrnuje péči o děti ve všech životních situacích . Vyžaduje spoluúčast všech zdravotnických i nezdravotnických oborů. Rodinný lékař se stále více mění z léčitele na důvěrníka a rádce. Neřeší jen otázky medicínské, ale stále více i otázky etické , právní i ekonomické.Musí proto znát základní právní předpisy měl by umět poradit i v otázce sociálního zabezpečení rodiny.

Studenty proto seznamujeme nejen se základními právními Předpisy,ale i s dávkami sociálního pojištění (nemocenské a důchodové zabezpečení a sociální péče) a základy posudkové činnosti.

Při výuce využíváme zkušeností našich i zahraničních (celospolečenská péče o rodinu a dítě v zahraničí,dětská práva zakotvena v právních předpisech jednotlivých států , funkce ombudsmana - mluvčího v dětských právech...). Na výuce se podílejí i učitelé z jiných pracovišť naší fakulty (Ústav soudního lékařství,Ústav základů vzdělanosti a lékařské etiky,Ústav preventivního lékařství) i odborníci

3 praxe (sociální pracovníce , pracovníci MZ . Společnost sociální pediatrie ...).

4 Rodina a její funkce

- poruchy rodiny a její hodnocení
- vztah rodiny k dítěti
- socioekonomické vztahy

Rodina hraje největší roli v sociálním vývoji dítěte a v jeho začleňování do společnosti. Pro dítě je velmi důležitá první citová vazba mezi ním a "jeho rodiči. Porušení nebo nevytvoření této vazby co nejdříve vede později k nemožnosti tuto vazbu navázat. Dobrá péče v rodině je pro každé dítě vždy nejefektivnější. Měla by jí proto být věnována stále větší pozornost. Vážným problémem se stává j^tzy. sociální osiření, kdy se rodiče neumí, nemohou nebo nechtějí o své dítě starat a dítě vyrůstá mimo vlastní rodinu. Dalším problémem jsou rodiny neúplné. Česká republika patří mezi země s největší rozvodovostí , každé páté dítě ztrácí původní rodinu z důvodu rozvodu rodičů! Při výuce využíváme zkušeností pracovníků oddělení pro rodinu a dítě OÚ.

5.

Sociálně pediatrická péče o děti

1. ohrožené, chronicky nemocné postižené,
2. sociálně maladaptované, zanedbávané, zneužívané, týrané
3. ve všech formách náhradní rodinné péče
4. jiných etnických skupin, utečenců, přistěhovalců, bezdomovců
5. o děti s rizikovým chováním (narkomanie , delikvence, prostituce)

- prevence primární, sekundární, terciální, dispenzární péče
- posuzování zdravotního stavu, základy posudkové činnosti
- péče o děti tělesně, mentálně, smyslové postižené, s kombinovanými vadami
- školní zralost, mentální retardace, vzdělavatelnost
- vymezení pojmu speciální pedagogika
- integrace zdravotně postižených

Naše společnost je stále zdravotně postiženým mnoho dlužná. Minulý režim sice zajistil poměrně dobrou úroveň sociálního zabezpečení, Svaz invalidů nabízel síť chráněných dílen, rehabilitační a rekreační centra, byla vytvořena speciálních škol, avšak lidi zdravotně postižené zcela izoloval od ostatní společnost! neexistovaly pouze bariéry architektonické, vytvořily se psychické bariéry mezi světy

zdravých a postižených. Je třeba tyto bariéry překonat, a postupně integrovat handicapované do společnosti. Lékař je většinou první, kdo navazuje kontakt s rodinou zdravotně postiženého dítěte, kdo první sděluje rodině diagnosu a prognosu dítěte. Je také tím, od koho rodiče handicapovaného dítěte očekávají pomoc. Měl by být tedy informován nejen o možnostech zdravotní či jiné odborné péče, ale měl by umět upozornit rodiče i na možnost sociální pomoci.

Výchova handicapovaného dítěte v rodině je pro dítě nej lepší. Toto dítě však vyžaduje často dlouhodobou péči, která je po všech stránkách velmi náročná. Rodina potřebuje podporu. Informace o dalších možnostech péče, jak ulehčit zátěž, kterou pro ni postižené dítě znamená. Studenty proto informujeme o "Národním plánu opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení (klasifikace zdravotního postižení a sociální zabezpečení, prevence a léčebná péče, poradenství a sociální rehabilitace, technické pomůcky, školství a příprava na povolání, pracovní rehabilitace, zaměstnávání, odstraňování bariér, nezávislý život, ústavní péče, financování služeb, organizace zdravotně postižených, příprava odborníků pro práci se zdravotně postiženými, výchova veřejnosti, volný čas, kultura, sport, legislativa), seznamujeme je se " sociálně právním minimem pro zdravotně postižené ", s prací agentur "domácí péče", s prací svépomocných organizací (Sdružení pro pomoc mentálně postiženým).

Do další skupiny dětí vyžadujících zvýšenou pozornost a péči patří děti týrané, zanedbávané a zneužívané - CAN.

Velkou péči nutno věnovat i dětem ve všech formách náhradní rodinné péče

Při výuce se nám velmi osvědčily videoprogramy s uvedenou problematikou, konkrétní kasuistiky a jejich řešení, návštěva různých zařízení jak sociální péče, tak zdravotnických (Dětské krizové centrum, Dětská centra, Charita..).

6.

Zařízení péče o děti

- kojenecké ústavy, dětské domovy
- dětské léčebny, ozdravovny
- speciální školy pro děti s vadami zraku, sluchu
- zvláštní a pomocné školy, vyrovnávací a speciální : – třídy
- dětská centra
- ústavy sociální péče
- domácí péče
- skupiny svépomocné péče o postižené děti
- nové trendy v péči o handicapované

Jedním ze způsobů, jak se seznámit se životem handicapovaných je pravidelné docházení do speciálních zařízení. V rámci

výuky studenti navštíví zařízení pro děti s tělesným (Jedličkův ústav) a s mentálním postižením (Modrý klíč. ÚSP Vlašská), při návštěvě zvláštní a pomocné školy a škol pro děti s vadami zraku a sluchu se seznámí se základy problematiky speciální pedagogiky.

Při výuce též využíváme pomoci pracovníků, Sboru zástupců zdravotně postižených a pracovníků organizující domácí péči.

Při výuce klademe důraz na aktivní zapojení studentů. Především na diskuse k dané problematice. Výuka je zaměřena především na ty znalosti a dovednosti, které budoucí absolventi použijí při své každodenní praxi.

Na závěr bych chtěla poděkovat všem externím učitelům i spolupracovníkům, kteří nám s výukou pomáhali, zejména Škole veřejného zdravotnictví ILF a Společnosti sociální pediatrie.

V Praze 1. dubna 1994

MUDr. Eva Pýchová

Ústav veřejného zdravotnictví 2. LF UK

VI. ROČNÍK

STUDIJNÍ SKUPINA 8.

2. lékařská fakulta UK
V úvalu 84
150 18 Praha 5 - Motol

VEŘEJNÉ ZDRAVOTNICTVÍ

Forma výuky: čtyřtýdenní blok - semináře, panelové diskuse, workshopy, exkurse, praktická cvičení

Konzultace: dle osobní dohody s vyučujícími

Ukončení výuky: SZZ

I. týden: Úvod do veřejného zdravotnictví, legislativy.

Lékařská psychologie - etika - filosofie.

Zodpovídá: MUDr. P. Příhoda, doc. MUDr. I. Bouška, CSc, MUDr. E. Pýchová

- Pondělí 1: 8.00- 9.30 Úvod do veřejného zdravotnictví
10.00-11.30 Veřejné zdravotnictví-koncepce předmětu, rozvrh
literatura
12.00-13.00 Zadání seminárních prací
14.00-17.00 Základy lékařské psychologie
- Úterý 1: 8.00- 9.30 Úvod do legislativy (Zákoník práce,....)
10.00-11.30 Právní odpovědnost (medici, lékaři, sestry)
12.00-13.00 Právní odpovědnost - pokrač.
14.00-17.00 Forensní medicína
- Středa 1: 8.00-13.00 Exkurse (Zvláštní+pomocná škola, Jedličkův ústav)
14.00-17.00 Lékařská etika
- Čtvrtek 1: 8.00- 9.30 Psychologie vztahu lékař-pacient
10.00-11.30 Psychologie vztahu lékař-pacient - pokrač.
12.00-13.00 Psychologie vztahu lékař-pacient - pokrač.
14.00-17.00 Úvod do filosofie
- Pátek 1: 8.00- 9.30 Lékařská etika
10.00-11.30 Lékařská etika - pokrač.
12.00-13.00 Lékařská etika - pokrač.

II. týden: Sociální medicína.

Zodpovídá: MUDr. E. Pýchová
Doc. MUDr. A. Petráková, CSc.

- Pondělí 2: 8.00- 9.30 Hodnocení I.týdne výuky
Úvod do problematiky handicapu
10.00-11.30 Problematika handicapu (situace v ČR, mezinárodní zkušenosti, srovnání)
12.00-13.30 Diskuse k seminárním pracem
14.00-16.00 Praktické cvičení
- Úterý 2: 8.00- 9.30 Hodnocení praktického cvičení
Diskuse k problematice handicapu
10.00-11.30 Sociální zabezpečení v ČR
12.00-13.30 Rodina, rodinná a sexuální výchova
Náhradní rodinná péče
- Středa 2: 8.00-13.00 Exkurse
1. Ústav sociální péče Praha 1,
Vlašská 25, Praha 1
2. Modrý klíč
Smolkova 567/2, Praha 4-Libuš
- Čtvrtek 2: 8.00- 9.30 Hodnocení exkurse, diskuse k problematice péče o spoluobčany s mentálním postižením
10.00-11.30 Řešení sociální problematiky v primární péči
Sociální pediatrie
12.00-13.30 Sociální pediatrie - pokrač.
Kasuistiky
- Pátek 2: 8.00- 9.30 Využití statistiky při studiu zdravotního stavu (ÚZIS, ČSÚ, Zákon o statistice, Zákon o ochraně osobních dat)
10.00-11.30 Využití statistiky ... - pokrač. (registry, povinně hlášené nemoci,...)
12.00-13.00 Hodnocení II.týdne výuky

Nepovinné exkurse: pro zájemce zajistíme možnost návštěvy dalších vybraných zařízení (sociální péče, nestátní zdravotnická zařízení, diagnostický ústav pro mládež, ...) - termín dle osobní domluvy

III. týden: Preventivní medicína a epidemiologie

Zodpovídá: Doc. MUDr. K. Dohnal, CSc.
Doc. MUDr. D. Gopfertová, CSc.

Pondělí 3:	8.00- 9.30	Epidemiologická metoda - aplikace ve studiu chronických onemocnění
	10.00-11.30	Epidemiologická metoda - aplikace ... - pokrač.
	12.00-13.30	Screeningová vyšetření v populaci
Úterý 3:	8.00- 9.30	Modelové situace v epidemiologii chronických onemocnění - samostatné řešení
	10.00-11.30	Modelové situace ... - pokrač.
	12.00-13.30	Modelové situace ... - pokrač.
Středa 3:	8.00- 9.30	Hodnocení rizika ICHS - individuální rizikové skóre
	10.00-11.30	Hodnocení rizika ICHS - pokrač.
	12.00-13.30	Pohybová aktivita a ICHS
	15.00-17.00	Globální problémy životního prostředí
Čtvrtek 3:	8.00- 9.30	Hodnocení výsledků rizikového skóre ICHS
	10.00-11.30	Ekoinmunologie - vliv životního prostředí, životního stylu
	12.00-13.30	Ekoinmunologie - pokrač. - klinická diskuse
	14.00-16.00	Grantová politika v lékařských oborech
Pátek 3:	8.00- 9.30	Problematika kouření
	10.00-11.30	Problematika kouření - pokrač. - odvykací metody
	12.00-13.00	Xenobiologie v životním prostředí

IV. týden: Zdravotní politika

Zodpovídá: MUDr. E. Pýchová
Doc. MUDr. A. Petráková, CSc.

Pondělí 4:	8.00- 9.30	Monitoring zdravotního stavu v ČR Zákon o veřejném zdraví
	10.00-11.30	Zdravá Dubeč
	12.00-13.30	Úvod do studia zákonů č. 550/91Sb., 551/91Sb...
	14.00-16.00	Demonstrace softwaru WHO - hodnocení zdravotního stavu populace (HFA = Health for All, EPI-INFO)
Úterý 4:	8.00- 9.30	Zákon o zdravotním pojištění Zákon o VZP
	10.00-11.30	Diskuse k transformaci zdravotnictví v ČR
	12.00-13.30	Zdravotní řád Diskuse k problematice zdravotního pojištění
Středa 4:	8.00- 9.30	Nestátní zdravotnická zařízení Home care, family care
	10.00-11.30	Diskuse k transformaci zdravotnictví v ČR
	12.00-13.30	Česká lékařská komora Pracovníci ve zdravotnictví a jejich vzdělávání
	14.00-16.00	Podpora zdraví (Health Promotion) Úkázky filmů z videotéky WHO
Čtvrtek 4:	8.00- 9.30	Management ve zdravotnictví
	10.00-11.30	Ekonomika ve zdravotnictví
	12.00-13.30	Privatizace ve zdravotnictví
	14.00-16.00	Demonstrace softwaru pro lékaře (např. program LOS firmy Bonasan, a.s., program MEDICUS firmy Medisoft Int. Ltd.)
Pátek 4:	8.00- 9.30	Zdravotní politika - závěrečná diskuse
	10.00-11.30	Zdravotní politika - závěrečná diskuse-pokr.
	12.00-13.00	Hodnocení výuky

MUDr. Eva Pýchová
vedoucí

Ústav veřejného zdravotnictví 2.LF UK

Praha,

Videoprogramy:

1. Etika práce zdrav. pracovníka

- etika práce sestry a lékaře

2. Alternativní medicína

- Homeopatie
- Psychotronika

3. Prevence a podpora zdraví

- Civilizační choroby
- Kouření
- pohlavní choroby
- Antikoncepce
- Antianna
- Návod k použití (Dánsko)
- Nezletilé matky
- Neplánované těhotenství (Anglie)
- WHO prev. programy

4. Poruchy rodiny

- Týrané dítě
- SOS vesnička

5. Lidé s handicapem

- Jak odstranit bariery
- Handicap a práce
- Chráněná dílna
- Speciální olympiáda
- Pohybová aktivita mentálně postižených
- Lidé jako my
- Nika
- Kladruby
- Den v práci (Anglie)
- Handicap (Dánsko)
- Handicap (Švédsko)
- Jedličkův ústav
- Takové podivné dětství

6. Ekologie